

<https://helda.helsinki.fi>

Tutkijoiden sananvapaudelle pitäisi luoda pelisäännöt

Hukkinen, Janne Ilmari

2010-08-31

Hukkinen , J I 2010 , ' Tutkijoiden sananvapaudelle pitäisi luoda pelisäännöt ' , Helsingin Sanomat , Vuosikerta. 2010 , Sivut C5 .

<http://hdl.handle.net/10138/18421>

publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Lyhyiden kirjoitusten enimmäispituus on 750, pitkien 4 000 ja jatkopuheenvuorojen 2 200 merkkiä välilyönteineen. Ei liitetiedostoja. Tekstejä voidaan muokata tai lyhentää tarvittaessa. Hyväksymme nimimerkin vain poikkeustapauksi

HS 31.8.2010 CS

Tutkijoiden sananvapaudelle pitäisi luoda pelisäännöt

"Tutkijalla ei ole ainoastaan oikeus vaan myös velvollisuus lausua julkisesti tulkintansa tieteellisen löydöksen yhteiskunnallisesta merkityksestä."

VTT:n harrastamalla tutkijoiden sensuurilla on pitkät perinteet. Toimiessani VTT:n erikoistutkijana 1990-luvun alussa osallistuin työtoverini kanssa silloiseen ydinvoimakeskusteluun kirjoittamalla HS:n mielipidesivulle ydinvoiman riskittömyyttä ironisoivan kirjoituksen "Ydinvoimala Töölönlahden rantaan" (2. 12. 1992). Esiinnyimme omilla nimillämme, viittaamatta mitenkään työnantajaamme.

Sain suullisen varoituksen esimieheltäni. Hänen esimiehensä oli lähettänyt koko linjaesimiehistölleni kirjeen, jossa paheksuttiin mielipidekirjoitustamme. Esimieheni kielsi minua jatkossa käymästä VTT:n energiastrategisen tutkimuksen vastaista julkista keskustelua.

VTT:n pääjohtaja perustelee nyt noussutta tarvetta suitsia VTT:n tutkijoiden tulkintoja ydinvoimasta ja turpeesta toteamalla, että "VTT:lle on kuitenkin erittäin tärkeää, että tutkimustuloksia ja poliittisia näkemyksiä ei sotketa keskenään" (HS Kotimaa 27. 8.). Tutkijansa turvaiheisen mielipidekirjoituksen julkaisun estänyt VTT:n teknologiajohtaja puolestaan perustelee päätöstään toteamalla, että "se oli liian yksipuolinen. Halusin siihen mukaan myös toista näkökulmaa".

Toisin kuin VTT:n pääjohtaja kuvittelee, tiede ja politiikka ovat aina toisiinsa sotkeutuneita. Kun päätehtään, mitä tutkimusta rahoitetaan, mihin tutkimuskysymyksiin keskitytään, minkälaisin painotuksin tutkimustulokset julkistetaan ja mitä poliittisia linjauksia tutkimustuloksilla perustellaan, astellaan pakostakin

tieteen ja politiikan välimaastossa. Tämä ei kuitenkaan poista tutkijan oikeutta ja velvollisuutta etsiä totuutta siinä maastossa.

TOISIN kuin VTT:n teknologiajohtaja toivoo, tieteen totuus on tyypillisesti yksipuolinen. Koska esimerkiksi uraani ei uusiudu ja turve uusiutuu vasta tuhansien vuosien päästä, ne ovat uusiutumattomia energiavaroja. Halutessaan tämän yksipuolisen tieteellisen tosiasiain vastapainoksi mukaan "toista näkökulmaa" teknologiajohtaja syyllistyy itse politikointiin tieteellä.

Episodi on suomalaisen oikeusvaltion ja tiedepolitiikan kannalta merkittävä. Hallinto-oikeudellinen päätöksentekomme nojaa vahvasti valtion sektoritutkimuslaitosten riippumattomaksi oletettuun asiantuntemukseen esimerkiksi ympäristöasioissa. Jos sektoritutkimuslaitosten asiantuntijat ovat esimiestensä poliittisten ja strategisten linjausten sätkynukkeja eivätkä totuuden etsijöitä, kuten VTT:n tapauksessa näyttää käyneen, on suomalainen oikeusvaltio uhattuna.

"Tiede ja politiikka ovat aina toisiinsa sotkeutuneita."

TIEDEPOLIITTISESTI olisi välttämätöntä luoda selvät pelisäännöt sektoritutkimuslaitosten tutkijoiden sananvapaudelle. Uskottava tieteellinen asiantuntijuus edellyttää, että yksittäisellä tutkijalla ei ole ainoastaan oikeus vaan myös velvollisuus lausua julkisesti tulkintansa tieteellisen löydöksen yhteiskunnallisesta merkityksestä.

Pelisääntöjen puuttuessa toivotan kansalaisrohkeutta VTT:n tutkijoille. Parikymmentä vuotta sitten närkästyin saamastani varoituksesta ja lähetin esimiehistölleni VTT:n silloista pääjohtajaa myöten kirjeen, jossa paheksuin varoitusta, koska olin käynyt julkista kansalaiskeskustelua omalla nimelläni.

Sensorit pysyivät anteeksi. Kirjallisesti.

Janne Hukkinen
ympäristöpolitiikan professori
Helsingin yliopisto